№ 81 Ausgabe A.

HOMAN

Cena s pieresyłkaj i dastaûkaj da chaty.

na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja czasopiś

wychodzić dwa razy u tydzień: u aûtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

Cena Abwiestak·

na 4-aj staranie za radok drobnymi literam —25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 81 (173) Hod II. Wilnia. 9 kastryčnika 1917 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

Žaleznadarožnaja zabastouka u Rasiei.

8 kastryčnika.

Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Bajewaja čynnaść u Flandryi miž łesam Hutholct i darohaj Menin-Ipr u wiečary šmat krapčeła. Paśla silnaho barabannaho ahnia pačalisia miejscowyje šturmy anhličan, katoryje, adnak, byli adbity.

Front niamieckaho Naślednika: Artyleryjskaja bitwa miž dalinaj Ajjet i płoskahorjem Karni trywała z wialikaj siłaj. Wiačornaje nastuplennie francuskich rot pry Wogsejjon adbito ahniom. Na uschodzi ad Masu—silnyj ahoń.

Uschodni front.

Biez pieramien.

PIECIARBURH. (P.T.A) Usierasiejski kamitet žaleznadaročnikoû zahadaû 7 kastryčnika û poûnačy pačać ahulnuju zabastoûku. Wyklučeńnie robicca dla pajezdoû wajennych i s prowijantam. Adnak, kali ûrad nie ustupić, zabastoûka abnimie i pajezdy s prawijantam, jakije jduć na front.

PIECIARBURH. 7.X. U miestowym ratušu ûčora sabraûsia padhatawicielny parlament i wybraû za swajho maršałka Čcheidzie. Biuro składajecca z 10 asob, u tym liku byûšyje minisry Awksientjew i Černow i bolševiki Trockij i Kamieniow. Cereteli predłažyû na tajnym zasiedańni razhladzieć sprawozdaču kamisii ab pierehaworach z uradam u sprawie nowaj uradowaj orhanizacii. Predłažeńnie pryniato pierewaj 105 proci 70 hałasoû. Cereteli zajawiû, što narada z maskoûskimi pramyślenikami i kadetami šybka dajšła uhody. Ustanoûleno, što padhatawicielny parlament oficyalna sozwan uradam i karystaje s prawa padawać uradu zaprosy i wymahać adkazu, ale ûrad pierad im nie adpawiedaje za swaje pastupki.

PIECIARBURH. (P.T.A.) Na tajnym zasiedańni padhatawicielnaho parlamentu Ceueteli zajawiû, što ûrad zhodziûsia ûčynić enerhičnyje kroki dziela sazywu konferencii, kab pierehladzieć umowy raz am s predstaûnikami demokracii.

PIECIARBURH. (P.T.A.) 8.X. A 3 hadz paabiedzi pad maršałkoûstwam Kierenskahho adbyłasia narada členoû uradu i predstaûnikoû demokratyčnaj konferencii z buržuaznymi kruham'. Dajšli poûnaj uhody. Kierenskij zajawiû, što ûrad, hatoû uraz-že utwaryć poûny gabinet, kab pracawać na umoûlenych asnowach.

ŠTOKHOLM. Rasiejskaja soc.-dem. partyja pastanawiła nie prynimać učaścia û utwareńni koalicyjnaho uradu, bo jana nia može pracawać s prawymi partyjami pry pieramieńni asnaûnych zakonaû.

PIECIARBURH. (P.T.A.) Spaûnicielny kamitet rady rab. i sałd. pastanawiû sazwać 2 listapada druhi zjezd usich rad. rab. i sałd. u swajej resolucii žadaje, kab wajenny minister wiarnuû prawo palityčnaj propahandy u armi i syabodu dla ûsich partyj na fronci.

HELSINGFORS. (P.T.A.) Apawieščeny prajekty zakonaû ab abjaûleńni Finlandzii respubiikaj i ab adnosinach miž Finlandzijej i Rasiejej. Ich budzie razhledać sejm. Druhi zakon pojdzie także na razhlad i û rasiejski parlament. Prezydent Finlandzii zajmieć swajo stanowišče 24 krasawika. Uwodzicca ahulnaja wajennaja słužba. Finlandzija budzie zwiazana z Rasiej tolki û sprawach wajny i mira.

BERLIN. Kamisija Rejchstagu s 7 členaû pačnie narady z impierskimi kancleram i členami sajuznaj rady dziela akančacielnaj razwiazki polskaj sprawy.

BERLIN. Čysło pałonnych rasiejcoû 30 wieraśnia dajšło: u Niamieččynie — 1.212.007, u Aûstryi—852.853, u Boûharyi—5.559, u Terečynie—10.280.

BERN. Wiadomy niamiecki «karol elektryčnaj pramyślenaści, Ratenau, na pytańnie tutejšych žurnalistoû, što jon dumaje ab kancy wajny, skazaû: «Paśla taho, jak naše druhoje mirnaje predłažeńnie adkinuto, ja, na žal, maju wielmi słabuju nadzieju. My pawinny barocca dalej. Uwieś świet budzie kinut u strašenstwy biednaści, pakul narodu siłaj nie zdabuduć mira. Tolki narod zdabudzie mir“.

ROTTERDAM. «New-Jork Herald» piše: 50 hramadzian miesta Miulwen, u Kanzasie, achwiarawali pa 50 dolaroû, jak asnowu kapitału û milion dolaroû, katory pawinien być wydan tej asobie jakoj choč nacyonalnaści, kataraja zabje niamieckaho impieratara.

Heta — najwiejšy prykład šału nienawiści, wyzwanaj wajnoj.

Kraj budzicca.

Patreby kožnaho narodu nie abmiežywajucca wuzkaj sferaj jako kulturna-nacyonalnych patreb. Mała taho, kab narod mieû wolu hawaryć, wučycca i malicca û rodnaj mowie swajej: heta tolki niewialikaja častka taho, na čym asnowywajecca jaho žyćcio. Kab iści nieustanna ûpierod, kab nie adstawać ad suświetnaho postupu, na od pawinien stwaryć sabie mocny fundament dziela materjalnaho dabrabytu, zabaspiečyć mahčymaść rasćwietu tej ziamli, na jakoj žywie.

Heta û roûnaj miery adnosicca da ûsich narodaû, a û tym liku i da biełarusoû: bo my, adbudoûwajučy ad samych asnoû naše kulturna-nacyonalnaje žyćcio, nia mieli dahetul mahčymaści ûziać u swaje ruki ûsie swaje sprawy, bo krajowaja haspadarka apynułasia û rukach čužych nam ludziej—carskich čynoûnikoû i nacyonalna-čužych nam «wyšejšych» stanoû. I ciapier, kali my hadajem ab budučynie, my pawinny abdumywać ustrojstwo našaj ziamli na takich asnowach, kab našy narodnyje massy û jednaści z hramadzianstwach druhich nacyonalnaściej Kraju mieli by zabaspiečenaje prawo samym kirawać krajowaj haspadarkaj, jakaja pawinna mieć na meci karyść nie jakoj-budź adnej častki nasialeńnia, a ûsiaje našaj staronki: bo tolki pry ahulnym rasćwieci kraju padnimiecca i naš dabrabyt.

Ładziučy nowaje žyćcio, my pawinny orhanizawać jaho na nowych asnowach ad nizu da wierchu,—značyć, pačynajučy ad hramady, wołaści, pawietu i kančajučy ahulna-krajowymi ustanowami. Samo saboj jasna, što pry takoj wializarnaj raboci jaje nie mahła-by wiaści swaimi siłami tolki adna z nacyonalnaściej, nasielajučych našu Baćkaûščynu: heta—sprawa ûsich hramadzian Kraju, ale hramadzian praûdziwych, katoryje staûlajuć karyść našaj ziamli wyšej, čym karyść mo' i miłych ich sercu, dy čužych nam susiednich staronak i dzieržaû.

Choć heta — zusim jasna kožnamu, chto choć na moment udumajecca û hetu sprawu, adnak, miž nami akazalisia ažno dźwie nacyonalnyje hrupy, katoryje, aśleplenyje nacyonalizmam, kožnaja asobnie chočuć paswojmu razwiazać pytańnie ab budučynie našaj Baćkaûščyny, nie ahledajučysia na druhich. My ûžo pisali û swaim časi ab asłaûlenym memorjali 44-ch predstaûnikoû «usich kirunkoû polskaj palityčnaj myśli û Litwie» da niamieckaho impierskaho Kanclera, dzie polskije nacyonalisty ûsielakaj maści damahalisia dałučeńnia našaho kraju da Polšču. Na hetkim že stanowiščy stanuło i nacyonalistyčnaje litoûskaje hramadzianstwo, ładziučy swaju adnabokuju konferenciju.

My nie sumlewajemsia, što jak polskije, tak i litoûskije palityčnyje kombinacii — heta płod našych nienormalnych warunkoû žyćcia, płod nacyonalnych sporak i ûzajemnaho niedawierja, płod „padpolnaj“ raboty: šyrokije kruhi hramadzianstwa, narodnyje massy nia tolki nie prynimali û hetym učaścia, ale nawat i nia wiedali ničoha ab tym, što žmienia palitykoû, padhataûlała bytcym-to ad imi kraju. I ciapier, kab barocca z nakidańniem našamu kraju tej ci inšaj adnabokaj razwiazki jaho budučyny, treba ûsie našy sprawy wynasić na sud samych šyrokich hramadzkich kruhoû usich nacyonalnaściej kraju.

My bačym užo stanoûčyje kroki, zroblenyje û hetym kirunku. I treba pryznacca, što za heta my pawinny być udziačny... tej že adnabokaj litoûskaj konferencii, katoraja wyzywaje ahulnyje pratesty! Heta—ščyraja praûda: bo konferencija zbudziła ûrešci šyrejšy hramadzki ruch, prymusiła ûsie nacyonalnaści kraju zaniacca sprawaj jaho budučyny i hołasna—na publičnych schodach, u drukawanym słowie — wyskazać swaje pahlady i žadańnia. Konferencija prymusiła biełaruskuju, žydoûskuju i nawat polskuju demokraciju ciaśniej zhurtawać swaje siły i dać adpor roznym nacyonalistyčnym apetytam. Konferencija, dumajem my, û kancy kancoû prymusić i litoûskije demokratyčnyje massy wyzwalicca s-pad kiraûnictwa nacyonalistoû. A pačaûšyjsia hetak ahulny hramadzki ruch užo nie zatrymajecca i — my ćwiorda wierym — dojdzie spaûnieńnia ideałoû demokracii kraju.

I. Mieleška.

Pamiaci Maksima Bohdanowiča.

Z Rasiei da nas dajšła sumnaja wiestka ab śmierci adnaho z najbolš wydatnych paetoû Maładoj Biełarusi, Maksima Bohdanowiča.

Ješče adna świežaja mahiła,—ješče adzin tawaryš pracy pakinuû našy rady...

Pamier «pieśniar čystaj krasy», katory ûsio swajo niadoûhaje žyćcio paświaciû słužeńniu Biełaruskamu Narodu, dajučy jamu najdaražejšyje skarby swajej čułaj artystyčnaj dušy, upletajučy û cudoûny wianok swajho tworčestwa dziûnyje „kraski, świežyje kaliści, dumak ščyrych i čućcia“. U kunštoûny

wierš prybiraŭ jon hetyje dumki-kraski i čarawaŭ usich, čyja duša zdolna adčuwać krasu ŭsiudy, dzie jana jość.

Bieznadziejnaja, ciažkaja chwaroba — suchoty — rujnawała pamału, ale systematyčna i nieustanna jaho maładoje, kwołaje cieła. I ad bieznadziejnaho sumu, ad tej trahičnaj peŭnaści, što ješče tolki hod—dwa žyćcia astajecca jamu na hetym świeci, paezija Maksima Bohdanowiča prynimała asabliwy ton, napaminajučy pablekłyje tony kaliś jarkich, ale wyćwiŭšych praz doŭhije hady gobelenaŭ.

Bohdanowič wiedaŭ, jaki kaniec sudziła jamu dola, i sam ab im hawaryŭ:

Nie kukuj ty, šeraja ziaziula,
Sumnym hukam u bary;
Mo i skažeš, što ja žyci budu,
Ale lepš nie hawary:
Bo nia toje świedčyć majo serce,
Hrudzi chworyje maje, —
Bol u ich mnie dušu ahartaje,
Dumcy hołas padaje.
Kaže, što niadoŭha pražywu ja,
Što zahinu biez pary...
Prylaci-ž tady ty na mahiłu,
Zakukuj, jak u bary!

Dyj papraŭdzi pražyŭ niadoŭha: ŭsiaho dwadcać piać hadoŭ—i zyšoŭ u mahiłu ŭ toj wialiki moment, kali dumki-sny ab adradžeńni jaho narodu, ab wyzwaleńni ŭmiławanaj, choć i dalokaj Biełarusi pačynajuć zbywacca, abiertajučysia ŭ žywoje dzieło.

U čužoj ziamli Maskoŭskaj dola sudziła jamu ležać i pa śmierci..

Špi cicha, spakojna, darahi Tawaryšu. Nichaj nad twajej mahiłaj u pramieńniach miesiaca kružacca ŭ karahodzi zaklatyje ŭ twaich wieršach rusałki, nichaj lasun i wadzianik zawiaduć nad Taboj swaje pieśni, nichaj dušy praščuroŭ našych, katorych Ty wyzwaŭ nanowa da žyćcia, nawiejuć Table cichi, mirny son...

Špi mirna... A my, katorych Ty pakinuŭ biez pary, budziem za twaim prykładam dalej wiaści dzieło słuženia našamu Narodu, jak chto duž, čerpajučy asałodu ŭ čystaj krasie twaich wieršoŭ, ačyščajučy ŭ jej dušy našy ad brudaŭ budnaho žyćcia!

A. N.

= Jak nam danosiać, biełaruskaje hramadzianstwo ŭ Rasiei wielmi wostra adčuło utratu hetaj wydatnaj, choć ješče takoj maładoj paetyčnaj siły. U Minsku ŭ prawasłaŭnym sabory adbylisia ŭročystyje modły za spakoj dušy Jaho, sabraŭšy ŭsich čyślenych predstaŭnikoŭ biełaruskaho hramadzianstwa hetaho miesta. Stareńkiświaščenik pieršy raz ad niapomnych časoŭ pramowiŭ u cerkwi pa biełarusku, charakteryzujučy hetaho wiernaho, ščyraho syna Ziamli Biełaruskaj.

My čuli, što Biełaruski Klub u Wilni manicca paświacić adzin z wiečaroŭ pamiaci Maksima Bohdanowiča.

U Wilni i wakolicach.

× Janka Kupała (I. Łucewič). Najwialikšy pieśniar Maładoj Biełarusi, Janka Kupała, pawodłuh dajšoŭšych da nas z Rasiei wiestak, znachodzicca ciapier u Połacku — na wajennaj službie (ŭ intendactwie). Kupała nidaŭna ažaniŭsia z biełaruskaj hramadzkaj rabotnicaj Władysławaj Stankiewičankaj.

Aboje dobra znajomy wilenskim biełarusam, miž katorymi žyli niekolki hadoŭ, i my dzielimsia z našymi wilencami hetaj wiestkaj ab darahich nam usim tawaryšach pracy.

× **Wydača bulby.** Ad 10 žniŭnia prajektawali pawialičyć porciju chleba da 280 gramoŭ u dzień,—adnak, s pryčyny wialikaho zapasu bulby, chleba wydawacimuć tolki 150 gr. dy pa 300 gr. bulby, ličučy 2 m. 50. fen. za pud. Bulbu wydawacimuć na chlebowyje karty ŭ piekarniach.

× **Skoraja pomač** ad 21 da 30 wieraśnia dadziena ŭ 81 prypadkach. Karetka wyježdžała 47 razoŭ.

× **U akružnym sudzie.** Icyk Bałćwinik za falšywaje świedčeńnie pad prysiahaj zasudžen u wastroh na $1^1/_2$ hodu. U swaim pryhawory sud adznačywaje, što lohkamysnaje adnošeńnie tutejšych žycharoŭ da prysiahi treba wykaranić samymi wostrymi karami.

× **Ukradzienaja kaza.** U adnaho tutejšaho žychara adobrana kaza, katoruju jon ukraŭ. Waładzielcy kazy mohuć zajawicca u kryminalnaj palicii.

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najniżejszaja temperatura za aposznije dni była pawodłuh Celsija):

	najwysz.	najniż.
3—4	+ 18,°	+ 8,5°
4—5	+ 15,°	+10,5°
5—6	+ 10,°	+ 6,5°
6—7	+ 12,°	+ 2,°

Z USIAHO KRAJU.

Upraŭleńnie Ober Ost.

Upraŭleńnie Ober Ost, katoramu prysłuchajuć Militär-Verwaltung'i Kurland, Litaŭen i Biełastok-Hrodnia, dzielicca na addzieły. Pieršyje čatyry addzieły — čysta wajennyje, i my ab ich hawaryć nia budziem. Piaty — addzieł palityčny i ŭnutrenaho upraŭleńnia; u im jość sekcii: niamieckaja, litoŭskaja, polskaja, biełaruskaja i žydoŭskaja. Addzieł šosty abnimaje finansy, siomy A — sielskuju haspadarku, siomy B — laśnictwo, wośmy — kult i škoły, dziewiaty — sudy, dziesiaty — tarhoŭlu i pramyślenaść. Počta prysłuchaje šostamu addziełu. Apryč taho jość asobny addzieł pressy i punkt dzieła pasrednictwa miž žycharami našaho Kraju i ich rodnymi zahranicaj.

Rekwizycija miodu.

Uwieś miod, sabrany sioleta, pawinien być zdadzien niamieckim ułaściam za płatu 2 m. za niamiecki funt. Inačej jaho buduć konfiskawać.

Na žydoŭskije światy.

Pa zahadu Oberkwatermistra Ober Ost, na žydoŭskije światy žydoŭ u rabočych bataljonach i ŭ wastrohach užywać da raboty možna tolki u krajniaj patrebi. U światočnyje dni im pawinna być dadziena mahčymaść adwiedać bažnicu. Strawu im treba dawać, pawodłuh mahčymaści, košernuju.

ŠLIZUNY, wilensk. paw. Sielanin Juryj Kisłoŭski pad hroźbaj adabraŭ u kabiet Gurwič i Łac muku, katoruju jany niaśli ŭ Wilniu. Jaho zasudzili za heta na 1 hod u wastroh.

LIDA. Tut na siomuju niamieckuju pasyku padpisano dahetul na 6.900 m.

HRODNIA. „Grod. Ztg." uročysta apawieščaje, što iznoŭ pryjšli papirosy.

Miestowaje upraŭleńnie pradaje pryvatnym asobam drowy — nia bolš $^1/_4$ sažnia kožnamu pa canie 41 m. 25 f. za čwierć.

HRODNIA. Orhanizowanaja ŭ sali «Ruajal» loteryja na karyść prytułkoŭ dla dziaciej dała 2.300 marak.

Za pud staroj papiery miestowaja uprawa daje biaz hrošy $^1/_2$ funta cukru.

BIEŁASTOK. Žycharom biełastockaho sielskaho pawietu dadzieno prawo biez nijakaho pazwaleńnia bywać u horadzi piechatoj, konna i ŭ pawozkach ci saniach. Jany pawinny zajaŭlacca pryježdžajučy i wyježdžajučy.

Adzin tutejšy ramiźnik abiecaŭsia pryjechaŭšym siudy sielanam zawiaści ich u takoje miejsco, dzie možna tanna kupić kaniej. Jon waziŭ ich niekolki hadzin pa mieści, paśla skazaŭ, što pamyliŭsia, i zažadaŭ za prajezd 300 rub. Palicija areštawała jaho.

BIEŁASTOK Tutejšy zimowy sezon kancertoŭ u teatry „Pałac" užo pačaŭsia. Wiečary arkiestra čaradujucca z wiečarami śpiewu chora i solo, i, jak widać, čyślenaja publika zdawolena imi.

Na Waronniaj wul. u adnaho fabrykanta sukna ukradzieno šmać cia bolš čym na 1.000 marak.

KOUNA. S pryčyny taho, što ŭchadzić u tutejšy teatr s papirosaj abo cyharaj zabaronieno, publika kidaje akurki ich pierad dźwiaryma. Nawakoł hetaho cennaho i trudna dastupnaho materjału da kureńnia adbywajucca całyje bitwy miž padrostkami i stałymi ludźmi, padbirajučy ich.

KOUNA. Žycharom sielskaho paw. Koŭny pazwoleno swabodna chadzić i jeździć u miestowy pawiet ad 6 hadz. ranicaj da 10 wiečara. Adnak, padarožnyje pryježdžajučy i adježdžajučy pawinny zajaŭlacca u Stadthauptmana.

KOUNA. Na Wiłkomirskaj wulicy chłopiec raspaliwaŭ pieč, padliwajučy gazu. Wybuchnuŭ ahoń, katorym chłopiec krepka apalen, i mała nadziei na jaho wyzdaraŭleńnie.

KAROLIŠKI, biržanskaho paw. U tuju sieradu tut pawiesili Iwana Bredisa za hrabiežstwo i dušehubstwo, učynienaje 13 kastryčnika 1915 h. nad handlarom Gluksmanam.

ŽYŽMORY. U pačatku žniŭnia tut, jak kaže dačka jaho, Rachel, prapaŭ handlar Kuckiel. Apošni raz jaho bačyli u Bendzianskaho, u katoraho jon kupiaŭ rybu. Trup Kuckiela znajšli ŭ race Twara. Bendzianski pryznaŭsia, što heta jon zabiŭ Kuckiela ŭ chaŭrusie s sielaninam Mironowičam. Bendzianski pamykaŭsia paśla ŭciačy, ale jaho, dahaniajučy, zabili. Mironowič pryznaŭsia, što zabiŭ Kuckiela kuskom žaleza. U zabitaho znajšli tolki 9 rub. i zniali z jaho boty. Mironowič zasudžen na śmierć.

Pierażytki pahanskaho świetahladu u biełarusoŭ.

(Hladzi u № 68—80 «Homana»).

Kalady.

Trudna skazać, što aznačało słowo *kalada*. Ci heta było nazwańnie božyšča, ci nazwańnie świata, paświačonaho niejkamu božyšču, abo toje i druhoje razam? Ale, pryhladajučysia da abyčajoŭ i zababonaŭ, zwiazanych z hetym światam, daśledžywajučy kaladnyje pieśni, wučonyje pryjšli da wywadu, najpierš, što kalady służyli pačatkam hodu, pa druhoje, što światkawańnie ich mieło ciesnuju źwiaź z ratajskaj staranoj žyćcia narodu, u trećcia, što mieli styčnaść z žanićbawymi stasunkami narodu. Usio heta daje asnowu, kab adniaści kalady da liku świat soniečnaho kultu.

U nas, u Biełarusi, užywajuć słowa kalada u dwajakim značeńni: jak nazwańnie świata i jak nazwańnie žyŭnaści, ładženaj na kalady s świniny: kaŭbas, sała, šynak, — ŭsia heto ŭ zbor zawiecca kaladoj. A u pieršym sensie, u sensie świata, kalada prypisywajecca času ad świata Naradžeńnia Chrysta da Troch Karaloŭ.

Jak biez blina — nie zapusty, tak biez kaŭbasy i wiereščaki — nie kalady. Wielmi być može, što našy pradziedy na kalady, u časie zimowaho pawarotu sonca składali soncu u achwiaru kabana i pa ŭnutrenaściach jaho warażyli ab tych rečach, jakije byli zaležny ad hetaho božyšča. Kaladny čas dahetul słyvie z warožb, jakije raspadajucca na try addzieły: na ratajskije, haspadarskije i luboŭnyje. Praściej za ŭsio było warażyć ab budučynie u pačatku hodu.

Kaladnyje światki papiaredžywaje posnaja *kućcia* 24 śnieżnia. Kućcia— heta pšonnaja, abo jačnaja kaša s sytoj. Ale kućcioj łaśnie zawuć usiu wiečaru, złoženuju z jak najbolšaho liku straŭ, pawodle zamožnaści.

Wiečaram, jak tolki pakažucca zorki, wymieŭšy i prybraŭšy chatu, kładuć na stoł siena, pakrywajuć nastolnikam i stawiać kućciu s sytoj. Usie molacca Bohu. Paśla haspadar biare kućciu i, wyjšoŭšy na dwor, abnosić kruhom domu, abo kruhom siaiiby, paśla, padyjšoŭšy da wakna, trojčy stukajecca. S chaty pytajucca: „chto tam?" Haspadar adkazywaje: «sam Boh idzie, kućciu niasie" i paśla hetaj oryhinalnaj ceramonii ŭchodzić u chatu. Kućcia staŭlajecca iznoŭ na stoł, i uważliwa, moŭčki jaduć jaje.

Paśla wiačery warożać, wyciahajuć s-pad nastolnika sałominy siena i pa daŭžyni robiać wywad, jaki udascca lon. Wyciahajuć kałasistyje trawy i pa ich wywodziać, jakoje budzie zbožže. Hustyje hwiezdy ŭ hetu noč pradwieščajuć hrybnoje i jahadnaje leta. Chłopcy i dzieŭčaty topiać wosk i z adlitych fihur uhadywajuć dolu.

Abyčaj pakazywaje na kalady takže hryźci arechi i hulać u cot i lišku.

Kaladoŭščyki. Na pieršy i druhi dzień Naradžeńnia Chrysta, a takže i na Troch Karaloŭ, chodziać pa chatach kaladoŭščyki. Heto taŭpa maładzieży, jakije, padchodziačy pad wokny, ci ŭchodziačy ŭ chatu, pieśniami sławiać haspadaroŭ i za heta dastajuć „kaladu". Kaladoŭščyki napaminajuć Wialikodnych wałačobnikoŭ, i pieśni ich časciu nosiać toj-že ratajska-haspadarski charaktar, što i wałačobnyje. Ale u inšych kaladkach jość i asobnaści: heta zraŭnawańnie haspadara z miesiacam, žonki jaho s soncam, a dziaciej z hwiezdami,—zraŭnawańnie, jakoha nie sustrečajecca ŭ wałačobnych pieśniach. A sam kaladoŭščyki rozniacca, što časta s saboj wodziać kazu, čaho wałačobnik nia robiać.

Zapusty. Światkawańnie zapust słyvie blinami, ježdžeńniem z hor i kulihami (šparkimi prajezdami na kanioch).

Światkawańnie zapust pačynajecca na Aŭłasa (11 lutaho); hety dzień zawiecca «konskim światam», katorym dajuć lepšy korm i nie ŭžywajuć ich da nijakaj raboty. Na zapusty spraŭlaje maładzież wiečarynki, dzieŭčaty piajuć zapusnyje pieśni. Ježa na hety čas pawinna być pa mahčymaści tłustaja. Zapusty abyčaj wymahaje prawodzić u razhulnaj wiasiołaści, i dziela hetaho ŭsiakije maskarady, ihryščy, bankiety i inš.—atrybuty zapust.

SUWAŁKI «Suw. Nachr.» pad zahałoŭkam «Nowaja Era» danosić: „Skora ŭ nas buduć adkryty kramy, dzie pradawacimuć na karty cukier, sol i inšyje rečy. Asabliwaja uwaha budzie zwiernienа na dastaŭku apału. Apryč padwozu droŭ orhanizujecca padwoz torfu. Našy hramadzianie mohuć być pierakonany, što hetaj zimoj jany nia buduć ciarpieć ni hoładu, ni choładu“.

SUWAŁKI. U adnej kabiety pry obysku ŭ chaci znajšli 25 f. „miodu, rybałoŭnyje sieci, 50 f. nitak, 3 kuski pałatna i waŭnu. Usie hetyje rečy skonfiskowany.

DUBOUCY. Tutejšy sielanin kupiŭ u wialikich Ejsmonach kania, nie majučy wymahanaho pazwaleńnia ad Krejshaŭptmana. Kupiec aštrafowan na 200 m., pradawiec — na 100 m.

SOPOĆKIN. Adzin s tutejšych wučycieloŭ zrabiŭ fałšywy danos na inspektara dwara, bytcym toj pryswoiŭ płatu dla rabotnikoŭ. Za heta wučyciela addali pad sud.

MARJAMPOL. 15 listapada tut adkrywajecca 4-miesiačny litoŭski wučycielski kurs dla asob ad 17 da 30 hadoŭ.

WŁADYSŁAWOŬ. 2 žniŭnia 1917 h. na šosse Saki-Władysławoŭ u handlara G. zabrali 600 šklanych banaček s krystaličnaj sacharynaj, katoruju jon kupiŭ u adnaho sielanina ŭ Šakach za 1.500 m. Sacharyna skonfiskowana, a sielanina za kontrabandnuju pradažu aštrafawali na 300 m.

GIZY, władysł. paw. Tutejšy najmit, Widrawič, za 600 m. pryniaŭ na siabie winu niejkaho Gierulajta, katoraho winawacili u kražy karowy. Jaho zasudzili na 1½ hodu ŭ wastroh. S pryčyny taho, što Gierulajt nie daŭ jamu hrošy, Widrawič pažaliŭsia na jaho ŭłaściam i wykryŭ ich umowu. Pry nowym razhladzie sud apraŭdaŭ Widrawiča ŭ kražy karowy.

MICHALIN, pad Mariampolem. Pachtar tutejšaho dwara, Šmid, wiarnuŭsia paśla dwochhadowaj niabytnaści. Hety čas jon prawioŭ u wakolicach Ryhi.

RYHA. Tut hetymi dniami pamier doktar Girkinson, adzin z najbolš znanych u horadzi daktaroŭ.

RYHA. Pretensii u adnosinach da asob, prabywajučych ciapier u Ryzie, pawinny być zajaŭleny nie paźniej 30 listapada 1917 h. Paśla hetaho dnia ich bolš prynimać pad uwahu nia buduć.

Kolonii Kurlandzii.

Peŭnie nichto nie pamiataje i nia wiedaje, što niekali Kurlandzija, jak niežaležnaje hercogstwo, mieła zamorskije kołonii i swoj wajenny flot, dachodziŭšyj 40 karabloŭ. Pieršaja kołonija Kurlandzii — heta ostraŭ Tobakko, ŭ Małych Antylach. U 1650 hodu kurlandzki hercog Jakob kupiŭ hety ostraŭ u Anhličan. U čarodnym 1651 hadu hercog Jakob pasłaŭ swajho ahienta Denigiera, u Afryku, na reku Gambiju, dzie Deniger u adnaho negrskaho kniazia zakupiŭ ostraŭ św. Andreja u uści Gambii. Adnak, užo ŭ 1658 hadu kołonii Kurlandzii byli zaniaty anhličanami, katoryje ich sabie pryswoili. Tady nazaŭsiody sčez kurladzki flah (rak na čyrwonym fonie) z akianu.

HOMIEL. 8000 sabranych tut sałdatoŭ admowilisia iści na front i prabawali pačać razruchi. Kali ich akružyli kazaki i drahuny, jany paddalisia.

WIESTKI Z RASIEI.

LONDON. «Times» danosić, što sajuźnickije ŭrady zajawili ŭ Piaciarburzi ab swajej zhodzi złažyć nowyje ciažkije achwiary dzieła pierastrojki rasiejskaj armii, ale s tej umowaj, kab nadalej miž sajuźnikami i Rasiejej panawała zhoda i kab byli ŭčynieny kroki proci demoralizacii armii.

ŠTOKHOLM. Da času ustanaŭleńnia bolš surowaho kantrolu pašpartoŭ tymčasowy ŭrad zahadaŭ začynić rasiejska-šwedzkuju hranicu.

„Padhatawicielny parlament“, ustanaŭleńnia katoraho zažadała demokratyčnaja konferencija, nia budzie mieć prawadaŭčaj siły, a tolki daradčy hołas. U im budzie 110 deputatoŭ ad ziemstw.

Na zasiedańni biuro demokr. konferencii Kierenskij zajawiŭ, što utwareńnie čysta socyalistyčnaho ministerstwa niebaspiečno dla ŭnutrenaho ładu i žadań koalicyjnaho ministerstwa. Inačej jon wyjdzie u adstaŭku.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Rada rab. i sałd. wybrała nowy spaŭnicielny kamitet i pryniała rezolucju, ŭ katoraj miž inšym skazano:

«Staroncy hrozić nowaja kontrrewolucyja. U Maskwie zasiedajuć palityki, katoryje paddzieržywali ruch Korniłowa. Demokratyčnaja konferencija niazdolna razwiazać pytańnie ab uradowaj ułaści. Padhatawicielny parlament dašć asnowu dzieła uhody z bužuazijej. Rewolucyjnaja demokracija z hetaj pryčyny pawinna pastaracca ŭziać u swaje ruki ŭsiu ŭłašć u staroncy. Treba zazwać ahulny zjezd rab. i sałd.».

Demokratyčnaja konferencija 531 hołasam proci 241 pastanawiła wybrać u padhatawicielny parlament 305 členaŭ.

Zaklikannie wiasny.

Ad Sarakoŭ (9 ho marca) dzieŭčaty pačynajuć zbiracca na horkach i wulicach piejać «wieśnianki», zaklikajučy wiasnu. U asnowie tych piesień lažyć pierš za ŭsio pierażytak mityčnaj wiery našaho narodu, što pamiž ciapłom i ściužaj, światłom i ciemraj, žyćciom i śmierciu wiadziecca spradwiečnaja baraćba. Worah—zima spraciŭlajecca dobramu soniejku, nie paddajecca, pasyłaje swaje apošnija marozy i zawiei, ale z dnia na dzień słabieje, bytcym biazsilleje u zmahańni. I narod sa spačućciom pačyje, pa zwyčaju pradziedoŭ, wychodzić na ŭzhorki «wyklikać» wiasnu. I ot u kancy jana, bytcym pasłušnaja kliču, adzietaja ŭ zialonuju wopratku, jedzie na załatym kani, asypajučy swaju darohu kraskami.

Ale dla biełarusa wiesna nia tolki krasa pryrody, ale hłaŭnym čynam—para wiesnawych rabot u poli, ad jakich zaležyć uwieś jaho dabrabyt. Dzieła hetaho fantazija biełarusa nadzielaje wiasnu atrybutami ratajstwa: jana siadzić na sasie, ryje maci-ziamliсu, sieje zbožže i smykom skarodzić zasiejanaje. Jana pasyłaje častyje doždžyki; a ŭ załatym kani niatrudna dabačycca adnaho s symwałoŭ sonca.

Wialikadni. Da asobnaściej światkawańnia u Biełarusi Wialikadnia treba paličyć chadžeńnie ad chaty da chaty wałačobnikoŭ, jakije za staŭleńnie haspadaroŭ dastajuć „dary“. Chor wałačobnikoŭ składajecca nia tolki z biednych, ale i ludziej zamožnych, što ačyščaje wałačobnikoŭ składajecca nia tolki z biednych, ale i ludziej zamožnych, što ačyščaje wałačobnikoŭ ad padazreńnia u žebractwie. Pawadyrom choru bywaje «pačynalnik» — zapiewała i muzyka; apryč taho jošć ješče miechanoša, jaki nosić dary, a rešta nazywajecca „padchoratnikami“. Padyjšoŭšy ŭsiej hramadaj pad wakno, pačynalnik piaje pad muzyku, najčaściej skrypku, wałačobnuju pieśniu, a padchwatniki apaśla kožnaho wierša wykrykajuć choram prypieŭ: „Chrystos syn Božy, Chrystos“, abo: «Zlaion jawar», i inšyje. Dorać im hrošy, syry, zbožže i wialikodnyje strawy. S sabranych daroŭ ustrajajecca ahulny dla ŭsich wałačobnikoŭ bankiet.

U zmieście wałačobnych piesień nima ničoha takoha, što pakazywałoby na chryścijanskaje značeńnie świata, kali nie ličyć prypiewa «Chrystos Syn Božy».

Wialikadniem pačynajecca ratajski hod, i wielikodnyje pieśni niemał skroź paświačeny apiewańniu ratajskaj pracy. U ich pajecca ab tym, jakoje učaście pryjmajuć u ratajskaj pracy światoy: jak Saraki ŭ pole sachu wałakli, a światoje Błahawieśeńnie zaworywało, jak św. Jury, Božy klučnik, ziamlu admykaje, rasu wypuščaje; św. Barys lady palić, a św. Mikoła pa miežach chodzić, žyto rodzić. Adnym słowam, bolšaja paławina wialikodnych piesień wyjaŭlaje saboj ratajski kalendar; druhaja čašć hetych piesień wysłaŭlaje haspadara i jaho siamju.

Nidzie ŭ Biełaruskich pieśniach nie adwodzicca hetkaje pačesnaje miejsco ratajskaj pracy, jak u wałačobnych. Heta pakazywaje, što pieśniami hetymi našy pradziedy sławili nastupleńnie „wialikich dzion“ panawańnia soncia pačatku napołnych rabot, dzion, mabyć paświačonych soncu i inšym ratajskim božyščam, asobnaści jakich pieraniesieny na światych chryścijanskich.

Światkawańnie Wialikadnia nie ahraničywajecca tremia dniami, jak heta ustanoŭleno chryścijanskim kanonam, a ciahnucca šmat dalej: siereda wialikodnaja światkujecca ad hradu, čećwier ad hromu, piatnica ad pasušy, subota ad upadu na statak. Treba ješče admiecić, što nazwańnie Wialikadnia adnosicca da ŭsich świat, pačynajučy ad Wialikadnia da św. Mikoły.

PIECIARBURH. Kryzis minawaŭ. Kierenskij astajecca haławoj dyrektoryi respubliki da sazywu ustanoŭčaho sejmu.

U časi hutarki miož predstaŭnikami uradu i demokratyčnaj konferencii Nabokow ad imi hrupy prestaŭnikoŭ buržuazii padaŭ warunki apošniaj. Cereteli prystawaŭ na ich s tej umowaj, što uhoda budzie paćwierdžena demokracijej.

Pad maršałkoŭstwam Kierenskaho ad 5 h. wiečara ŭ piatnicu da 3 hadz. ranicy ŭ subotu adbywałasia narada maskoŭskich pramyšlenikoŭ, predstaŭnikoŭ demokratyčnaj konferencii i kadetoŭ. Dajšli uhody ab utwareńni kalicyjnaho uradu.

Rabotniki ŭsich papierniaŭ pačali zabastoŭku. Bajacca, što nielha budzie sazwać ustanoŭčy sejm u naznačenym časi s pryčyny niedastačy papiery na wybarnyje listki.

ŠTOKHOLM. Žydoŭskaje biuro pressy apawieščaje:

Pačalisia pryhataŭleńnia dziela sazywu žydoŭskaho kongressu ŭ Rasiei. Kongress zbiarecca paśla ustanoŭčaho sejmu i wyskaže adnosiny žydoŭ da ustanoŭčaho sejmu i da mirnaj konferencii. Wybary adbuducca ŭ pałowie śnieżnia na asnowie padačy hałasoŭ biaz rožnicy poła. Prahrama kongressa: nacyonalnaje samaaznačeńnie žydoŭ u Rasiei, praŭnaje zabaspiečeńnie žydoŭskich mienšaściej, reforma hramadzkaj orhanizacii žydoŭ, zabaspiečeńnie hramadzianskich prawoŭ.

HELSINGFORS. Na wybarach u finlandzki sejm padadzieno za buržuazny błok 30.706 hałasoŭ, za socyał-demokratoŭ — 30.106, za šwedzkuju partyju — 6.304, za partyju ziemlerobaŭ — 2.631 i za partyju chryścijanskich rabotnikoŭ 1.595.

HELSINGFORS. Hazeta «Takse» hetak piše ab budučym ustrojstwie Finlandzii:

Prawadaŭčaja ŭłaść naležyć da sejmu. Haława uradu — prezydent, wybrany na 5 hadoŭ ahulnaj padačaj hałasoŭ. Ministry adkazywajuć tolki pierad sejmam. Rasiejska-finlandzkije adnosiny majuć być uładženy supolna finlandzkim sejmam i rasiejskim parlamentam. Kali-ž hetaho dajšci nie ŭdascca, dyk abiedźwie staronki buduć žyć niezaležnym žyćciom u dobrym susiedztwi. Finlandzija budzie mieć swajho deputata na mirnaj konferencii. Rasieja pawinna ŭziać s Finlandzii swajo wojsko.

KOPENHAGA. Finlandzkaja hazeta «Tiokis» piše, što 4.000 finlandcoŭ zasudženy ŭ Ameryce na 1 hod u wastroh za toje, što admowilisia pastupić u amerykanskuju armiju, ŭ katoruju ich, adtyŭšy karu, zabiaruć gwałtam.

PIECIARBURH. Služačyje na Władykaŭkaskaj i inšych čyhunkach wyskazalisia proci zabastoŭki. Jošć nadzieja uładzić mirna sporku miž uradam i žaleznadarožnikami. Rada rab. i sałd. pryniała na siabie pasrednictwo.

ROTTERDAM. Makłakow, Teslenko i Adžemow uziaiisia baranić na sudzie Korniłowa.

Hr. Tołstaja, dwor katoraj razhromlen sielanami, zwiarnułasia da ministra ŭnutrenych spraŭ, prosiačy ab zaščytu.

ŠTOKHOLM. „Utro Rossii" piše, bytcym prapaŭ niet wiedama dzie Mikałaj Mikałajewič, žyŭšyj dahetul na Kaŭkazi. Uradowaje śledztwo ničoha nie dajšło. Jošć padazreńnie, što byŭšyj hłaŭnakamandujučyj znachodzicca ŭ Finlandzii. Socyalisty bajacca nowych sprob wiarnuć monarchiju.

ŽENIEWA. «Petit Journal» piše, što car i caryca pachwareli ŭ Tabolsku.

Z usiaho świetu.

PARYŽ. (W.T.B). Francuski parlament. Minister-prezydent Penlewe zajaŭlaje, što adno tolki učaście francuskich socyalistoŭ u konferencii ŭ Bernie zrabiło by ŭžo ŭražeńnie razwału orhanizacii socyalistoŭ sajužnickich staron. Z hetaj pryčyny jon nia može abiecać, što pašparty ŭ Bern buduć wydany.

BORDO. U niadzielu tut pačaŭsia kongres socyalistoŭ.

LUGANO. Ab apošnich zdareńniach u Italii siudy danosiać, što ruch u Turynie pačaŭsia wialikimi rabotnickimi zabastoŭkami. Na wulicach uznialisia krywawyje bitwy. Časć sałdatoŭ admowiłasia słuchać načalstwa. Zabitych było 60 asob, ranienych — kala 120.

ROTTERDAM. S Tokio danosiać: U časie apošniaho tajfunu, tryważšaho 4 hadziny, zabity 138 asob, prapali 226, ranieny 168. Zrujnowany 1366 damoŭ. Tajfun zrabiŭ mnoha škod i ŭ druhich wakolicach, dzie zrujnowano šmat damoŭ.

TEŁEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńnia

5.X Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: My pieražyli niezwyčajna ciažki bajewy dzień. Ad samaho rańnia da poznaho wiečara trywała batalija na fronci ad Langmark da darohi Menin-Ipr. Centrami batalii byli Pelkapel, Pašendal, wioska Gieluwelt. Worahi momentami pasoŭwalisia za hetu liniju, ale pad naciskam našych kontratak nie mahli na jej udzieržacca. Dabyča anhličan abmiežywajecca pojasam da 1½ kil. u hłyb. Wioski Bezeler i Gieluwelt astalisia ŭ našych rukach. Krywawyje straty 11 anhlickich dywizij — niezwyčajna wialikije. I hety mahutny ŭdar anhličan razbiŭsia ab našu stojkaść.

Front niamieckaho Naślednika: Na ŭschodnim bierazi Maasu francuzy pačali dwanadcaty šturm na wiaršynu 344, na ŭschodzi ad Samońje. Ahniom i kontratakami šturm adbity. My ŭziali mnoha pałonnych.

Uschodni teatr.

Biez wialikšych bitw.

6.X. Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na fronci Flandryi — silny ahoń; u wiečary jon dachodziŭ da barabannaho.

Front niamieckaho Naślednika: Na paŭnočnym uschodzi ad Suassonu krapčeŭ ahoń artyleryi. Naabapoł Maasu našy razwiedčyki ŭziali pałonnych pry Malankur, Betinkur, Forž, Samońje i Bezonwo.

Zbity 5 samalotaŭ.

Uschodni teatr:

Biaz bitw.

7.X. Zachodni teatr:

U Flandryi — silny ahoń miž Pelkapel i Sandworde.

Pad Werdenam, na uschodnim bierazi Maasu, momentami žywiejšaja bajewaja čynnaść.

Pry pomačy fotohrafij my pierekanalisia, što našymi nalotami surjozna zrujnowana krepaść Diunkirchen, asabliwa partowyje budoŭli i čyhunka.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Na paŭnočnym uschodzi ad Ryhi, pad Dźwinskam i na Zbruču krapčejšaja čynnaść artyleryi z abodwych bakoŭ frontu.

Front erc hercoga Jozefa: U Bukowinie rasiejcy s pancyrnymi aŭtomobilami atakawali našy pazycii pry Onufri i Waškaŭc. Worahi adbity ahniom, z Waškaŭca wykinuty kontratakaj. Uziaty pałonnyje.

Austryjackije apawieščeńnia.

WIENA. 4.X. Italjanski teatr: U apošnich bitwach na adrezku Gabriele my ŭziali ŭ pałon 6 aficeroŭ i 407 sałdatoŭ. Zbity try warožyje samaloty.

Kala wajny.

ŽENIEWA. «Humanite» piše: Adnosiny Francii da pytańnia ab miry wyjawiacca na socyalistyčnym kongressi ŭ Bordo. Daŭniejšaja mienšaść, kataraja žadaje skoraho mira, zdabyła, zdajecca, bolš pałowy hałasoŭ.

BERLIN. (W.T.B.). Warožyje latuny ŭ načy z 2 na 3 kastryčnika zrabili naloty na Štutgart, Frankfurt na Majnie, pramyšlenyje centry. Lotaryngii, Dortmund, Raštat, Baden-Baden, Tiubingen. Naahuł, naloty byli daremny: zroblenv nieznačnyje škody, u adnym miejscy papsowana čyhunka, zabit 1 čaławiek.

BERLIN. (W.T.B.). Kala bierahoŭ Portuhalii i ŭ wakolicach Gibraltaru try iznoŭ zatapili 13 warožych transportnych i tarhowych parachodaŭ jomkaściu razam 29.000 tonn.

Nidaŭna zatopieny parachod «Walo-ata» mieŭ na sabie mnoha sielskahaspadarskich mašyn, 3.000 centneroŭ pšanicy, 16.000 hektolitroŭ masła i 10.000 centneroŭ syru.

BERLIN. (W.T.B.). Udačy padwodnych łodak u paŭnočnych wodach. 17.000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). U Paŭnočnym mory našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili 5 parachodaŭ.

LONDON. Anhlickaje admirałciejstwo apawieščaje:

Wajenny parachod «Drek» surjozna paciarnieŭ ad padwodnaj łodki. Jon paśpieŭ dajści da portu i tam zatanuŭ.

BERLIN. (W.T.B). Našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili nawakoł Anhlii 17.000 tonn.

Drukawana ŭ drukarni M. Kuchty. Wydawnictwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej